

Το Μοιρολόγι της Φώκιας,
Αλ. Παπαδιαμάντης

I. Ο ΤΙΤΛΟΣ

- ✓ Προκαλεί αναγνωστικό ξάφνιασμα πρόκληση ενδιαφέροντος που διατηρείται αμείωτο μέχρι το τέλος του διηγήματος
- ✓ Έμμεση σχέση με το θέμα (πνιγμός)
- ✓ Προϊδεάζει για το θάνατο
- ✓ Προβάλλει όχι το ρεαλιστικό στοιχείο (επιβεβαίωση του πνιγμού) αλλά το λυρικό του μοιρολογιού.

II. Η ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

1. **Τα πρόσωπα:** Τα πρόσωπα που κινούνται στο χωροχρόνο που περιγράψαμε, διακρίνονται σε δρώντα (φυσικά και συμβατικά) και σε μη δρώντα.
 - ✓ **Φυσικά - δρώντα πρόσωπα:** Η γρια-Λούκαινα, η Ακριβούλα, ο βοσκός (σκιαγραφείται μόνο ως μουσική παρουσία)
 - ✓ **Συμβατικά – δρώντα πρόσωπα:** Η φώκια, η γολέτα
 - ✓ **Μη δρώντα πρόσωπα:** τα πέντε χαμένα παιδιά της γρια-Λούκαινας, ο άντρας της, τα δύο ξενιτεμένα παιδιά της, η κόρη της, τα έξι εγγόνια, οι περαστικοί ξωμάχοι που επιστρέφουν από τα χωράφια τους, ο ψαράς που «μετέφρασε» το μοιρολόγι.
2. **Ο χώρος** είναι συγκεκριμένος και περιγράφεται λεπτομερέστατα. Η λεπτομερής περιγραφή (που όπως όλες οι περιγραφές συνιστά επιβράδυνση) δεν αποτελεί διακοσμητικό στοιχείο, αλλά συλλειτουργεί με τα πρόσωπα στην εξέλιξη του μύθου. Συγκεκριμένα τρεις από τις περιγραφές (η περιγραφή του χώρου όπου η γρια – Λούκαινα πηγαίνει να πλύνει τα στρωσίδια, η περιγραφή του κοιμητηρίου και του χώρου όπου ο βοσκός παίζει τη φλογέρα του, η περιγραφή του χώρου όπου κινείται η Ακριβούλα) :
 - ✓ Ενημερώνουν για τη θέση των τριών δρώντων προσώπων, άρα ενημερώνουν για το γεγονός ότι μεταξύ των προσώπων δεν υπάρχει οπτική επικοινωνία, κάτι ιδιαίτερα

καθοριστικό για τη μοίρα της Ακριβούλας, στην ουσία προοικονομούν τη μοίρα της. Εξαιτίας της έλλειψης επικοινωνίας η Ακριβούλα τελικά πνίγεται.

Από την άλλη η περιγραφή της κίνησης της γολέτας με την ταυτόχρονη εμφάνιση της φώκιας αποτελούν:

- ✓ προσήμανση της παγίδευσης της Ακριβούλας (παγιδεύεται όπως η γολέτα).
 - ✓ προσήμανση του ρόλου που επιφυλάσσεται για τη φώκια. Η αναφορά στη φώκια και η περιγραφή των κινήσεών της δεν αποτελεί απλό διακοσμητικό στοιχείο, εφόσον όπως αποδεικνύεται αυτή είναι που θα αναλάβει τελικά να μοιρολογήσει την Ακριβούλα.
3. **Ο χρόνος:** Γραμμική αφήγηση με κάποιες αναδρομές (αναφορά στους θανάτους των μελών της οικογένειας της Λούκαινας). Το αφήγημα εξελίσσεται το ηλιοβασίλεμα.

III. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΗΧΩΝ

❖ Στο διήγημα ακούγονται οι παρακάτω ήχοι:

- ✓ **Το μοιρολόγι της γρια-Λούκαινας:** Ήχος που παραπέμπει σε θάνατο, άρα σε επώδυνες καταστάσεις.
 - ✓ **Ποιμενικό άσμα από το σουραύλι του βοσκού:** Ήχος που παραπέμπει σε ευχάριστες και αμέριμνες στιγμές (στοιχείο πλοκής)
 - ✓ **Μια κραυγή, ένα απλό «μπλούμ»,** που άφησε το σώμα της Ακριβούλας, καθώς έπεφτε στη θάλασσα
 - ✓ **Το μοιρολόγι.** Αποτελεί κορυφαίο αφηγηματικό εύρημα. Το θρηγούν πρόσωπο δεν είναι τώρα μια ανθρώπινη ύπαρξη, αλλά μια φώκια της οποίας η παρουσία έχει προοικονομηθεί από τον τίτλο.
 - ✓ Από τα δρώντα πρόσωπα το μόνο που δεν παράγει ήχο είναι η γολέτα.
- Ο μόνος ευχάριστος ήχος είναι το τραγούδι του βοσκού. Αυτή όμως η θετική διάσταση του ήχου αίρεται από το γεγονός ότι εξαιτίας της προσπάθειας της

Ακριβούλας να ακούσει το τραγούδι, τελικά χάνεται, παγιδεύεται στο άγνωστο και πνίγεται.

Το διήγημα αρχίζει και τελειώνει με ένα μοιρολόγι (σχήμα κύκλου που τονίζει την παρουσία του θανάτου).

❖ Σύγκριση ανάμεσα στα δυο μοιρολόγια

Μοιρολόι Λούκαινας	Μοιρολόι φώκιας
Ανθρώπινη ύπαρξη	Μη ανθρώπινη ύπαρξη
Ρεαλιστικό στοιχείο	Λυρικό στοιχείο
Αναφορά σε απώλειες του μακρινού	Αναφορά σε πρόσφατη απώλεια
Παρελθόντος	
Μη συγκεκριμένο περιεχόμενο	<p>Συγκεκριμένο περιεχόμενο:</p> <p>1^{ος} , 2^{ος} στ: Πληροφόρηση για Ακριβούλα</p> <p>3^{ος}, 4^{ος} στ: Λυρικό σχόλιο</p> <p>5^{ος} , 6^{ος} στ: Πληροφόρηση για γριά, τραγική</p> <p>ειρωνεία, ρεαλιστικό στοιχείο</p> <p>7^{ος}, 8^{ος} στ: Γενίκευση, απόφθεγμα</p>

IV. ΟΙ ΠΑΓΙΔΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΡΙΒΟΥΛΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΟΙΚΟΝΟΜΟΥΝ ΤΟΝ ΠΝΙΓΜΟ ΤΗΣ

- ✓ Η Ακριβούλα έφυγε χωρίς να την αντιληφθεί η μητέρα της.

- ✓ Δε γνώριζε καλά το δρόμο.
- ✓ Γοητεύτηκε από τον ήχο της φλογέρας του βοσκού, καθυστέρησε για να τον ακούσει, νύχτωσε ακόμη περισσότερο και αυτό τη δυσκόλεψε ακόμα περισσότερο στο να προσανατολιστεί.
- ✓ Το τοπίο ήταν ιδιαίτερα απόκρημνο.
- ✓ Ο ήχος της φλογέρας καλύπτει την κραυγή της και τον ήχο από το πέσιμο στο νερό.

V. ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ - ΤΟ ΜΟΤΙΒΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ – ΤΕΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Σε αυτό το διήγημα της ωριμότητάς του ο Παπαδιαμάντης εκφράζει τη διττή και αντιφατική φύση της ανθρώπινης ζωής, όπου χαρά και λύπη συνυπάρχουν και συμπορεύονται αέναα. Η αντιφατικότητα διατρέχει όλο το κείμενο. Συγκεκριμένα το μοιρολόγι της γρια-Λούκαινας (ήχος θανάτου) συνυπάρχει με το χαρούμενο ήχο από τη φλογέρα του βοσκού (ήχος ζωής). Η φλογέρα του βοσκού ακούγεται δίπλα στα «Μνημούρια» (τόπος θανάτου). Τα μνήματα των νεκρών περιγράφονται ως πάλλευκα, ασβεστωμένα, λάμποντα εις τας τελευταίας του ακτίνας». Το «μπλουμ» από το πέσιμο της Ακριβούλας (πνιγμός) δεν ακούγεται εξαιτίας του «φαιδρού» άσματος του αυλού. Το αέναο στοιχείο δηλώνεται στην τελευταία ενότητα, όπου επαναλαμβάνεται τρεις φορές το ρήμα «εξακολουθώ». Η γρια-Λούκαινα **εξηκολούθησε** τον δρόμον της, δηλαδή συνεχίζει τη γεμάτη πίκρες ζωή της. Η γολέτα **εξηκολούθει** ακόμη να βολταντζάρη εις τον λιμένα, δηλαδή βιώνει ένα αδιέξοδο από όπου δεν μπορεί να ξεφύγει, όπως οι άνθρωποι δεν μπορούν να ξεφύγουν από τη θλίψη, όπως η Ακριβούλα παγιδεύτηκε και πνίγηκε. Ο μικρός βοσκός, που **εξηκολούθει** να φυσά τον αυλόν εις την σιγήν της νυκτός, αντιπροσωπεύει τις ευχάριστες στιγμές της ανθρώπινης περιπέτειας. Αυτή η τριπλή επανάληψη αισθητοποιεί την άποψη περί ζωής του Παπαδιαμάντη: Η ζωή συνεχίζει την πορεία της η οποία δεν ανακόπτεται ούτε επηρεάζεται από τις δυστυχίες του καθενός. Αυτή η πορεία έχει πολλά βάσανα και λίγες χαρές, όπως χαρακτηριστικά δηλώνεται στους τελευταίους στίχους από το μοιρολόι: Οι άνθρωποι καημοί δεν τελειώνουν ποτέ.

VI. ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΑ, ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΑ, ΛΥΡΙΚΑ, ΝΑΤΟΥΡΑΛΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- ✓ Ρεαλιστικά: πιστή απεικόνιση της πραγματικότητας
- ✓ Ηθογραφικά: ενδεικτικά της ζωής της υπαίθρου
- ✓ Λυρικά-Ποιητικά: εξωτερίκευση συναισθημάτων, μεταφορά σε σφαίρες εκτός πραγματικότητας

VII. ΓΛΩΣΣΑ: βλ. σχολικό εγχειρίδιο

VIII. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- ✓ Η αφήγηση είναι τριτοπρόσωπη, ο αφηγητής ετεροδιηγητικός, παντογνώστης, εστίαση μηδενική.
- ✓ Περιγραφή
- ✓ Μονόλογος
- ✓ Τραγική ειρωνεία